

Název příspěvku

Mezi autoritářským a demokratickým režimem. Historické milníky základního školství v Československu ve druhé polovině 20. století (Between Authoritarian and Democratic Regime. Historical Milestones of the Primary Education in Czechoslovakia during the Second Half of the 20th Century)

Klíčová slova v ČJ

Základní školy, Československo, dějiny školství, makro- a mikrohistorie, soudobé dějiny, orální historie

Klíčová slova v AJ

Primary schools, Czechoslovakia, history of education, macro- and microhistory, contemporary history, oral history

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je zmapovat dějiny československého základního školství ve druhé polovině 20. století, přičemž se autoři zaměří na nejdůležitější milníky, které zásadně ovlivnily podobu škol a jejich fungování. Téma přitom uchopí ve dvou základních rovinách. První rovina výkladu se zaměří na makrohistorické milníky, které měly zcela zásadní dopad na život společnosti i na oblast školství. Druhou rovinu výkladu tvoří mikrohistorie, kde lze ukázat, jak mnohohrstevnatá byla realita života učitelů v Československu ve zkoumaném období.

Teoretická východiska v ČJ

Československé dějiny 20. století můžeme připodobnit k dramatu o několika dějstvích. V některých dějstvích můžeme sledovat velké naděje a budování svobodného demokratického státu. V jiných můžeme vidět záměrné potlačování svobody či demokratických principů, ať už máme na mysli komunistický či nacistický režim. Podobně bychom mohli nahlížet i na dějiny školství. Rovněž zde lze vidět období, kdy převládaly snahy o budování dobové moderní demokratické školy, ale byla také období, kdy se školy a učitelé stávaly nástroji v rukou nedemokratických režimů. Současně ovšem nelze vidět žádné období černobíle. V každém období lze totiž najít jak velké historické události, tak rovněž individuální životní osudy lidí, které mohly být těmito významnými událostmi silně ovlivněny v pozitivním i negativním směru. Je proto nutné hledat různé teoretické i metodologické přístupy, které umožňují komplexněji (a bez předsudků) poznat složité období našich soudobých dějin školství.

Metodologie v ČJ

Autoři v příspěvku využívají kombinaci historiografických přístupů makro- a mikrohistorie (Le Goff, 1983; Szijártó, 2002). Makrohistorickou rovinu studovali zejména prostřednictvím studia historických pramenů. Využívali různých metod historického výzkumu (Claus & Marriott, 2013; Sharp, 1991; Zounek & Šimáně, 2014). Pro poznání mikrohistorické roviny zkoumané problematiky autoři využili zejména metodu orální historie (Abrams, 2016; Gardner, 2003). Pro účely tohoto příspěvku využili autoři rovněž teoretických výzkumných metod (analýza, syntéza, srovnání).

Závěry v ČJ

Kombinace makro- a mikrohistorického přístupu umožňuje zachytit historické události velmi plasticky. V každém období lze najít jak velké historické události, tak rovněž individuální životní osudy lidí, které mohly být těmito významnými událostmi silně ovlivněny v pozitivním i negativním směru. Právě v této rovině lze ukázat, jak složitá byla realita života učitelů/škol v Československu ve zkoumaném období. Tímto přístupem je možné rovněž naznačit, jak komplikované je poznat či pochopit „velké“ historické události, tak jednání konkrétních lidí v různých historických kontextech.

Souhrn příspěvku v AJ

The Czechoslovak history can be likened to a drama consisting of several acts. In some of the acts, we can perceive great hopes and building of a free democratic state. In the others, there can be a deliberate suppression of freedom or democratic principles seen. The shaping of the school system and teaching profession can be perceived in a similar way. In the article, the authors will, therefore, focus on the history of Czechoslovak primary education during the second half of the 20th century, approaching the topic on the two basic levels. The first level of interpretation focuses on macro-historical milestones that have had a crucial impact on the society's life as well as on the education. The second level of interpretation is devoted to microhistory. On this level, it is possible to demonstrate how multi-layered and difficult the reality of life of teachers in Czechoslovakia during the reviewed period was.

Bibliografie

- Abrams, L. (2016). *Oral history theory* (Second edition). London: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Claus, P., & Marriott, J. (2013). *History: an introduction to theory, method and practice*. London: Routledge.
- Gardner, P. (2003). Oral history in education: teacher's memory and teachers' history. In *History of Education: Journal of the History of Education Society*, 32(2), 175–188.

- Le Goff, J. (1983). Later history. *Past and Present*, 100(1), 14–28.
- Sharp, J. (1991). History from Below. In P. Burke (ed.), *New Perspectives on Historical Writing*. Cambridge: Polity Press, 25–41.
- Szijártó, I. (2002). Four arguments for microhistory. In *Rethinking History*, 2(6), 209–215.
- Zounek, J., & Šimáně, M. (2014). *Úvod do studia dějin pedagogiky a školství: kapitoly z metodologie historicko-pedagogického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita.